

Írta: Molnár László

Egy hálózat fehér foltjai

A fővárosi intézményes gyermekvédelem strukturálisan és funkcionálisan is magán viseli több évtized mára teljesen korszerűtlenné lett, nagyjából ingatlan vagyont, kisebb részt működési és szemléleti hagyatékát. Ugyanakkor föl tudja mutatni az utóbbi tíz év gyermekvédelmi reformtörekvéseinek minden fontosabb elemét, sőt országos összehasonlításban a fővárosi szakellátás a legfejlettebbnek tekinthető.

Az örökség modernizálható

A nyolcvanas évek közepéig jóformán csak nagy 100-300 és közepesen nagy 50-100 férőhelyes nevelőotthonok voltak, melyekben a koedukáció nem volt teljes körű. Az életkor szerinti profilok – csecsemőotthon, óvodás, iskolás, ifjúsági otthonok - pedig korosztályváltáskor a gyermekek sorozatos otthonváltását eredményezték. Magasak voltak a csoportlétszámok (15-20 fő) és néhány akkori ízlés szerint kirakat otthonnak számító intézménytől eltekintve a gondozottak többségében korszerűtlen épületek, még korszerűtlenebb lakótereiben összezsúfoltan éltek. A testvérek együttes elhelyezése nem élvezett különösebb figyelmet, erősebb volt a profilok tisztasága iránti igény. A jobb személyiség állapotú, konszolidáltabb magatartást mutató gyermekek életkoruk szerint kerültek egyik vagy másik otthonba. A neurotikus jegyeket mutatók, a korabeli stigmatizáló szóhasználattal antiszociálisok, vagy csupán túlkorosok viszont a rendszer további differenciáltsága folytán neurotikus fiúk illetve lányok otthonaiba, vagy félzárt, ún. speciális otthonokba kerültek. A fogyatékos gyermekek integrált elhelyezése szóba sem kerülhetett, hiszen a kiegészítő iskola és nevelőotthon (ma általános iskola és diákotthon) volt a számukra tradicionálisan kötelező intézmény. (Ez utóbbi intézménytípus sajnálatos módon a mai napig a korszerűsödés csekély jegyeit viseli magán, - nézetem szerint önhibáján kívül.)

Az otthonok belső szerveződését – iskolai mintára – az osztályfokok szerinti homogén csoportalakítás jellemezte. Nem volt ritka, hogy a nevelőotthonok két másodikos és egy negyedik osztályos gyermeket kértek a GYIVI-től, mert a körzeti általános iskolában csak ilyeneket fogadnak. (Év elején az iskolai tanulócsoporthoz indításához, vagy bontásához hiányoztak a gyerekek.)

A GYIVI ebben az ásatag szisztémában jószerivel csak kiszolgálta a rendszer többi elemét, egyfajta férőhely gazdálkodást folytatott.

A politikai rendszerváltozást a gyermekvédelemben nem követték olyan látványos történések, mint például a közoktatásban:

Részben arról van szó, hogy az individualizáltabb nevelés térhódítása, a kisebb közösségekben eredményesebb szocializációról, reszocializációról szerzett szórványos tapasztalatok, a családmódelálás, a terápiás szemlélet jórészt pszichológusok általi közvetítése, összességében az egyént központba állító humanisztikus szakmai látásmód jóval korábban, az évtizedközepe táján jelentkezett már több otthon tevékenységében. Ezt előmozdította a fenntartó Fővárosi Tanács számos intézkedése, de gátolta is olyan esetekben, mikor saját szemléleti korlátait nem tudta meghaladni. A nyolcvanas évek vége táján már az intézkedések (VB határozatok) erőteljesen indukáltak a változásokat, vagy követték az innovációt, legitimálva és legalizálva azokat.

Ilyen értelemben tehát a politikai rendszerváltás közvetlen befolyása nem érhető tetten.

Továbbá be kellett látnunk – elsősorban a gyermekvédelmi törvényalkotás elmaradása okán –, hogy ebben az országban a gyermekek érdeke/védelme „nem tétel”. A rendszerváltás ezért nem volt mérföldkő a gyermekvédelemben, ha beszélhetünk paradigmaváltásról, akkor az jóval korábban kezdődött és sajnos minden jel szerint igen hosszú időszak alatt fog kiteljesedni.

Az elmúlt évtized pozitív mérlegébe a következők kerülhetnek:

- *A gondozó intézmények – ahol eddig lehetséges volt – átalakultak széles korhatárú, heterogén csoportokba szervezett, koedukált otthonokká.*
- *A kis létszámú terápiás szemléletű csoportok működtetése – igaz korszerűtlen környezetben – meggyőző eredményeket hozott.*
- *Az egész hálózatot érintő férőhely-csökkentés.*
- *A nagykorúaknak utógondozó otthonok létesültek, számos otthon szállást nyújtó utógondozást is végez.*
- *A formai túlspecializáltság, „egyprofilúság” csökkent. Előtérbe került az intézményen belüli differenciálódás.*
- *Szembetűnő a korábban volt speciális otthonok megújulási készsége és tényleges eredményeik. Különösen totális intézményeik lebontása, a hálózat egésze felé nyújtott szolgáltatásaik (szakmunkásképzés) tekintetében.*
- *Növekszik az integrált szemléletben dolgozó otthonok száma, ahol a fogyatékos gyermek jelenléte természetes.*
- *A kompromittálódott nevelőotthon elnevezést felváltották a gyermekotthon, ifjúsági otthon elnevezések. A GYIVI-ben már nem felügyelők, hanem gyámi segítők, tanácsadók, családgondozók, szakértők dolgoznak, és szolgálatok szerveződtek.*
- *Egyre több helyen tértek át az életszerű csoportgazdálkodásra. Számos helyen az otthon csak a legszükségesebb infrastruktúrát és laza integrációt biztosítja az önálló életet élő csoportokban. (Pénzügyi revizorainknak gazdag terepet kínálva a szabálytalanságok vélelmezéséhez. Élnek is vele.)*
- *Gyarapodik lakásotthonaink száma – bár az utóbbi időben megtorpanás tapasztalható. A máig romló állagú korszerűtlen épületekben időlegesen (?) önálló lakrészeket alakítanak ki*
- *A város több pontján a leányanyáknak védelmet adó lakásotthonok és családok krízisotthonok működnek.*
- *Az utcai gondozó szolgálat célzottan foglalkozik a korábban állami gondozottakkal és veszi gondozása alá az arra rászorulókat, prevenciót is végezve.*
- *A többszektörű ellátórendszer lassú kibontakozása ellenére egyre több gondozottat helyezünk el egyházi, alapítványi vagy egyesületi fenntartású kis otthonokban. (A gyermekvédelmi nyilvántartás és statisztika, de a finanszírozás is nehezen „értelmezi” az ilyen, még mindig extrának számító elhelyezéseket)*
- *Dinamikusan fejlődik a gyermekek nevelőszülői elhelyezése, nem mennyiségi, de minőségi tekintetben. A kiképzett hivatásos nevelőszülők olyan feladatokra is vállalkoznak, amely korábban elképzelhetetlen lett volna. (A cigány származású hivatásos nevelőszülők képzése egyelőre egyedülálló Magyarországon.)*
- *A családgondozás, vagy helyesebben családsegítés hatékonysága növekedett, ezért csökken a gondozásban eltöltött idő. Javult a gondozó intézmények együttműködési készsége a vérszerinti családokkal.*
- *A gyermekek elhelyezésének új rendszere nyugodtan mondhatjuk, hogy a létező legkorszerűbb elveken nyugvó és egyre jobb, elfogadottabb gyakorlatot eredményező eljárás.*

–A korábbi pedagógiai hegemonia helyébe lassan egy jóval komplexebb, az esetet, a családot a szociális munka szemléletében főlvállaló attitűd lép, amely már egyetlen szakterületnek sem engedi meg a kompetencia túltengést.

– A Fővárosi Önkormányzat önálló Gyermekek- és Ifjúságvédelmi Ügyosztályt hozott létre, így más területekkel egyenrangúan képviselheti a gyermekvédelmet.

–A Közgyűlés elfogadta a főváros gyermekvédelmi koncepcióját, melynek realizálásához eszközöket is kell biztosítani. Eközben nekünk a megvalósítás szakmai forgatókönyvét kell megírunk, mert a lényeg a részletekben van. Minden változtatást úgy kell eszközölni, a megoldási javaslatokat, „saját” szakmai normáinkat úgy kell elkészíteni, hogy minden mozzanatnál összevessük azokat az ENSZ egyezségünkkel.

Holtponton

A nem túl gyors ütemű fejlődés megakadását számos tényező magyarázhatja. Nem szeretnék kitérni a nagyon is kézenfekvő, de mégsem a legfontosabbnak látszó gazdasági recesszióra. Ez az egyébként meghatározó körülmény dilemmánk szempontjából teljesen elhanyagolható. Egy jelenségről van szó, amely a gondoskodás más területein is kezd jellemzővé válni.

A családsegítő szolgálatok egy részéről nagyon visszafogottan azt szokták mondani, hogy mentálhigiénés irányba mozdultak el. Mikor baj ez? Talán akkor, ha az adott terület lakosságának jellemző szükségletei és a szolgálat által nyújtható/megajánlható segítségnyújtási módok elmennek egymás mellett. Ismerve az emberi szükségletek hierarchiáját, ha az éhes és beteg embernek pusztán csak lelki támaszt tudok (akarok) nyújtani, akkor ebben valami komolytalan, de legfőképpen megalázó és teljesen hiteltelen lesz. Vannak intézmények, amelyek mimikriznek, és így kerülnek el őket a számukra kevésbé fontos kliensek, vagy kissé arisztokratikus szolgáltatást ajánlanak egy lényegesen jobb társadalmi helyzetű rétegnek.

Azt gondolom, hogy ez a szellem visszaélés a szociális segítő szakma filozófiájával, az önkéntességen nyugvó szerződéses viszonytal, a szervezet és segítői szabad önmeghatározásával, a „főlvállalhatósággal”:

Ezért van, hogy a könnyebb, konfliktusmentesebb feladatra vállalkozókból nincsen hiány.

Mielőtt a mi hálózatunk és a CSSK-k közötti döntő különbségről szólnék, vegyünk egy számunkra ismerősebb példát

A beáramlási vizsgálatok néhány évre visszamenően azt mutatják, hogy nagyszámban kerülnek beutalásra alacsonyabb életkorú, súlyos nélkülözést, nem ritkán fizikai és lelki abuzust megélt, leromlott fizikai állapotú, értelmi fejlődésükben visszamaradt gyermekek. Ugyancsak jellemző a nagyszámú, sokszor 4-5-6-7 gyermekből álló testvérek beutalása igen széles életkori skálán, igen eltérő értelmi szinttel és személyiségállapottal.

Erre a szakmai kihívásra nem érkezik értékelhető válasz a gyermekotthoni hálózatból, abból a hálózatból, amely 36 intézménnyel bír. Ilyenkor a Barbi ház jelenséggel van dolgunk. E sajátos elképzelések szerint csinosan kialakított és hozzáillő gyermekekkel benépesített házba „akármilyen” gyermekeket nem szívesen látnak. Ez a jelenség ott üti föl a fejét, ahol korábban előjogokat élveztek a hozzájuk helyezendő gyermekek megválasztásában, vagy ahol a szakellátásban betöltött szerepével elégedetlen az otthon és szívesebben vállal más speciális vagy éppen az alapellátás körébe tartozó feladatot. Ez utóbbit „alapítványi magatartásnak” nevezném, hiszen egy alapítvány bármely önként választott feladatra szerveződhet, szemben

azzal az önkormányzati otthonnal, amelyet kötelező önkormányzati feladat, az állami gondoskodás megvalósítására hoztak létre. A döntő különbség tehát a CSSK-k, a civil szervezetek és az önkormányzati intézmények között lényegében erről szól.

A konkrét példa rámutat arra, hogy a hálózatban nem „menyiségi”, hanem „minőségi férőhelyhiány” van.

Érdekes tapasztalatunk, hogy az egyházak által létrehozott otthonok többsége nem úgy gyarapította a kínálatot, ahogyan gondoltuk. Ők is ideáltípusokat szeretnének gondolni. Számos ajánlat közül kiragadom azt a példát, mikor szülői kapcsolattal nem rendelkező 6-10 éves leánygyermeket szerettek volna kapni. Ilyen gyerekek egyszerűen nincsenek a beutaltak között, vagy nagyítóval kell keresni és ha megtaláljuk őket, akkor örökbeadásukat preferáljuk, ha korábban már meg nem tettük.

Az ellátórendszer további fejlődésének akadályát abban látom, hogy nincsen kellő érdekltség a versenyhez, ezért a kínálati oldal nem erősödik.

Ilyenkor eszünkbe jut Adam Smith és a „láthatatlan kéz”, amely irányítja kereslet és kínálat viszonyát a piacon. Lehet persze, hogy a szociális szolgáltatások és ellátások soha sem piacoshatók úgy, ahogyan a gazdaságban megtermelt jóságok piaca megteremthető. A baj csak az, hogy biztosat nem tudhatunk – mert nincsen kipróbálva.

A közoktatás plurális rendszerében, a többféle szektort képviselő piaci küzdelmében – amely végeredményben egy bizonyos tanulólétszám megszerzéséért folyik – az is látható, hogy nem csak a versenyzők között lehetségesek veszteségek, de a gyermekek jelentős csoportjai is veszíthetnek, méghozzá nagyot.

Ezért felfogásom szerint egy „minimális” államnak törvénnyel és szakmai protokollokkal kell kikényszerítenie az optimális struktúra kialakulását, a működés kereteit. Egy „minimálisnál kicsit több” önkormányzatra is szükség lesz, amely intézményfenntartói felelősségi körében ugyanúgy figyelemmel kíséri, és határozott beavatkozással korrigálja gyermekvédelmi rendszerét, ahogyan figyelme kiterjed az iskolaszervezetre, a piaci szükségletek változására, és ha kell, a kevésbé keresett szakmák oktatását szünetelteti.

Léteznek intézménybarát és elegáns megoldások, melyek ugyanakkor szakszerűek is. A gazdátlan feladatokra pályázatokat lehetne kiírni, ösztönző támogatási rendszerrel motiválni és jutalmazni (!) az arra hiteles programmal jelentkezőket. A nem önkormányzati feladatvállalókat is ösztönözni kell, nem szükséges bevárni a jelentkezésüket. Ez is hozzásegíthet egy minőségi versenyhez.

A gondozott gyermekek kétharmada élő családi kapcsolattal kerül be intézeti neveltként, vagy intézeti elhelyeztként. Az ő gondozásukat a fővárosban és agglomerációs körzetében kell megszervezni. Ezért, ha némely vidéki otthon „feltöltöttsége” kívánni valót hagy maga után, elnéptelenedik, akkor ez teljesen normális jelenség.

Az alábbiakban felsorolt alapelvek és szakmai normavázlatok lassan ugyan, de belsővé válnak mindazok számára, akiknek dolgozniuk kell vele. Végiggondolásuk részben magyarázza az eddigieket, részben segíthet elmozdulni a holtpontról. A dolog logikája és az egyes alapelvek összefüggései miatt a prevencióra vonatkozók is itt szerepelnek.

1./Elsődleges szempont a vérszerinti családok együtt-tartása, erősítése a prevenció során és egyáltalán a probléma fennállásának egész ideje alatt („visszagondozás”).

2./A probléma megoldásának eszközrendszerét a családok közelébe kell telepíteni.

3./Szociális okból a családok nem választhatók szét.

4./ A gyermek családból történő kiemelése esetén egyetlen felelős személyt (gyermekvédelmi szociális munkás) kell keresni, aki egyben esetgazdaként is felvállalja az esetet.

5./ A gyermekről gondozási tervet és minden fontos körülményre kiterjedő nyilvántartást kell vezetni Ennek személyes felelőse az esetgazda, de a gondozási tervben számonkérhető módon több felelős személy is megjelölhető.

6./ A gyermeket nem lehet vándoroltatni az ellátórendszerben. A prognosztizálható gondozás időtartama alatt az állandóságot kell megtervezni a gyermek életében, különösen az őt gondozó személy tekintetében.

7./A gyermekgondozási helyének kijelölése (gyermekotthon, nevelőszülő, örökbefogadó szülő) kizárólag teamben történhet, valamennyi, a gyermek ügyeiben érintett szakember közreműködésével, s a köztük kialakuló konszenzus alapján születhet döntés.

8./A gondozási hely kijelölésekor és minden fontosabb ügyben a gyermeket életkora és képességei figyelembevételével be kell vonni, véleményét meg kell hallgatni,

9./ A vérszerinti szülő – függetlenül attól, hogy szülői felügyeleti joga megtartott, vagy szünetel – bevonására törekedni kell a 7., 8. pontok vonatkozásában.

10./A testvéreket–hacsak speciális érdekük nem szól ellene – kizárólag együtt lehet elhelyezni, ehhez az igényhez Kell igazítani (megtalálni) a megfelelő elhelyezési formát.

11./ Ép és fogyatékos gyermekekből álló testvérek esetében az, integrált elhelyezési lehetőségeket kell felkutatni

12./ A gyermekek gondozási helyének megválasztása során mindig több ajánlatból kell kiválasztani a gyermek számára legmegfelelőbbet.

13./ A 12. pont érvényesítésére versenyhelyzetet kell teremteni a gondozó helyek és ajánlataik között (gyermekotthon és gyermekotthon, nevelőszülő és nevelőszülő, gyermekotthon és nevelőszülő ajánlata között).

14./ Mindig a szakmailag helyesnek gondolt megoldáshoz kell rendelni az anyagi forrásokat és sohasem fordítva. Valamely megoldás elfogadásánál, vagy elutasításánál nem lehet elsődleges szempont a gazdaságosság.

15./ Az intézményrendszer egy-egy eleme csak akkor szüntethető meg, ha kiváltására azonnal mód nyílik, és az szakmailag preferált, a korábbinál jobb gondoskodást tud nyújtani.

Törvénykezés előtt

Fontos lenne, hogy a gondozó intézmények véleményt formáljanak a törvénytervezet(ek) gyámságot érintő egyes kérdéseiről, mert érintettségük várhatóan nem lesz csekély.

Az intézeti gyámság jogintézményének tervezett lebontásáról számos szakember hasonlóan gondolkodik, mint a Fővárosi GYIVI munkatársainak többsége. Más szakemberek mást gondolnak, de viszonylag ritkán hallható az otthonok véleménye.

Az itt közreadott vélemény megerősítése, vagy cáfolata egyaránt fontos mindannyiunknak.

Úgy gondolom, hogy a gyermek érdekét szolgáló vélt nyereség nincsen arányban a várható veszteséggel. A kézenfekvő nyereség abban állna, hogy a gyermeket közvetlenül gondozó-nevelő személy – aki a legtöbb információval és tapasztalattal bír a gyermekről – a törvényes képviselőt igénylő ügyek zömében (vagy akár mindegyikében) eljárhatna. Ebben az esetben egy közismert alapelv helytelen alkalmazásáról van szó. Arról, hogy az esethez (a gyermekhez, a gondozóhelyhez) kell telepíteni a beavatkozási módokat. A különleges szakértelmet, vagy speciális ismereteket igénylő jelentős számú gyámi ügyek vitelére történő felkészítése a leendő gyámoknak egy hasonlattal élve annyira lenne csak értelmes dolog, mint a háziorvosok kiképzése szívspecialistává, vagy reumatológussá, és ennek folytán a szakspecialistákat és a szakintézményeket felszámolni. Nyilvánvalónak látszik, hogy a

különleges szakértelmet elégséges regionálisan biztosítani (területi gyermekvédő intézet) nem pedig lokálisan.

Abban is tévedés rejlik, miszerint a közvetlen gondozó személy tud a legtöbbet a gyermekről, mert ez a magától értetődő dolog csak az ismeretek egy meghatározott csoportjára vonatkozik – leginkább a gondozás-nevelés szempontjából elengedhetetlen pedagógiai, lélektani tapasztalatokra és a gyermek mikroszociális kapcsolatrendszerére.

Életszerű helyzetet alapul véve, egy család rendszerint ügyvédi irodához, vagy szakképzett ismerőshöz fordul, ha átlagos felkészültségét meghaladó hozzáértést igénylő ügye keletkezik: pl.: örökösödés, ingatlanértékesítés, de számtalan más látszólag egyszerű ügyben is. Természetesen a szülők megtehetik, vagy pénztelenségük folytán rákényszerülhetnek, hogy önmaguk és gyermekük hátrányára ezt elmulasztják, és laikus barkácsolásba kezdenek. Az állami gondoskodásba került gyermekek jelentős hányadának rendezetlen (és nehezen rendezhető) ügyei vannak, vagyoni javaiknak nem kevés haszonlesői. Fokozott védelmüket gyermeki mivoltukon túl gondozotti státuszuk indokolja. A gyámi jog átadása a gondozás-nevelést ellátó személynek/intézménynek ezért veszélyeztetné őket súlyosan.

A pedagógusok és nevelőszülők többségének nagy-nagy jó szándékkal végzett gyámi munkája helyrehozhatatlan, vagy csak nehezen helyrehozható joghátrányokat okozna a gyermekeknek, késedelmet (jogvesztő határidők!) ügyeik intézésében. A gyámhivatalok számára pedig követhetetlen vagy mindig az eseményeket utánkövető intézkedéseket tenni szükségessé. A gondozók személyének közismerten gyakori változása így nemcsak gondozási-nevelési szempontból vetne fel problémát, hanem ezzel egyidejűleg kaotikussá tenné a törvényes képviselői szerepet is. Gondoljunk bele az ilyenkor szükséges teendőbe: számadások elkészítése, elfogadása, a gyám visszahívása és új gyám rendelése, minden esetben egy-egy határozatot is hozva.

Praktikusan a nevelőszülő és a gondozó intézmény pedagógusa gyámi minőségében, számtalan ügyintézés közepette hasznos energiáit fogja elvonni elsődleges feladatától, a nála elhelyezett gyermekek gondozásától-nevelésétől. (A nevelőszülők esetében lesz ez a legkritikusabb, időbeosztásuk ellehetetlenül.) Szakmai körökben ismert kell legyen az OTP, a családi pótlék és árvajáradék, TB kártya ügyintézés bonyodalmai. A gyermek- és ifjúságvédő intézetek az évek során ezekkel a szervekkel formalizált munkakapcsolatot alakítottak ki, és informális kapcsolataik is erősítik az eredményes ügyintézését.

Számomra ebből nyilvánvaló, hogy a szegmentálódó egyedi ügyintézés során nyerhető „személyessé válása az ügyeknek” nem nyereség, hanem veszteség, mert annak tartalma távol esik a gondozás során nélkülözhetetlen személyességtől. Teljesen érthetetlen a segítő kapcsolatban, a gyermekvédelmi szociális munkában értéket jelentő személyességet ilyen értelmezésben kiterjeszteni.

Látható, hogy a törvényes képviselőnek vannak olyan területei, amelyek speciális szakértelmet igényelnek, a-mellyel a gondozók nem kell, hogy rendelkezzenek, sőt nem kevés esetben munkájukat nehezíti, ha ilyenre kényszerítjük őket. Várható „eredménye” pedig: a gyermekre fordítható gondozási idő csökkenése, hátrányokat okozó rossz hatékonyságú ügyintézés.

Az ügyek bizonyos csoportjairól elmondható – életkezdési támogatás, biztosítások, az említett rendszeres járandóságok megigénylése –, hogy valamennyi gondozott gyermeket érintik, így azokban gondozóik egyenként nem képviselhetik őket eredményesen. Ha úgy tetszik a gyermekek nagyobb csoportját érintő ügyek képviselője akkor eredményesebb, ha az szervezeten történik, az érdekképviselőre (is) szakosodottak által. Ugyanazt a logikát kell/ene követni, mint a szociálpolitikai gondolkodás – sajnos csak gondolkodás és nem

gyakorlat – egy más területén, a segélyezés esetében, hogy tudniillik hatékonyabb a hátránnyal élőket, mint csoportot előnyben részesíteni (pozitív diszkrimináció), szemben az egyedi és eseti segélyezéssel.

Rendkívül fontosnak tartom megállapítani, hogy a törvényes képviselőt egyes területein így polgári és büntető ügyekben egyaránt az erre szakosodott jogászok – legalábbis a Fővárosi GYIVI-ben – az ügyek vitelében egységes szemléletben, a gyermekek mindenekfelett álló érdekét képviselve járnak el (pl.: ingatlan hasznosítás), ami a terület iránt motiválatlan és leginkább profit-orientált munkaközösségek vagy más szerveződésű ügyvédi irodák esetében a piaci szereplők közül nem a szolgáltatásra szorulókat (a szolgáltatást megvásárlókat) juttatja a jelenleginél jobb pozícióba.

Ha a gyermekotthonok igazgatói lennének a gyámok, akkor mi az értelme annak, hogy ugyanazt a szaktudást vélhetően nem csekély idő alatt létrehozzuk és megfizessük az otthonokban is, amely rendelkezésre áll a GYIVI-ben? Itt megint csak öncélként jelenik meg valami, a vegyes kínálat létrehozása. A gondolatmenet hibája az, hogy nem a különleges szakértelemről van szükség vegyes kínálatra, hiszen a különlegesség lényegéből adódik, hogy nem szükséges mindenütt és mindenkor jelen lennie, hanem a gondozás-nevelést megvalósító ellátórendszernek kell többszektornak és sokszínűnek, minden kihívásra válaszolni tudónak lennie, mert ez az általános szükséglet, erre a legnagyobb az igény és ugyanakkor ebből van minőségi hiány. Erősebbnek kell lennie a gyermekek azon jogának, hogy ügyeik szakszerű ellátását biztosítsuk, mintsem a gyermekvédelmen belüli és kívüli szereplők jogát a piacosításhoz, vagy a piachoz való hozzáféréshez. Talán megengedhető hasonlattal élve orvos szakértői intézetből vagy minőségellenőrzési hivatalból nem szükséges ugyanannyit létrehozni, mint háziorvosi rendelőt vagy konzervgyárat.

Egyszerűsítő és reményeim szerint a szakszerűséget is szolgáló javaslatom a gyámsággal kapcsolatban:

1./ A hivatásos gyám jogintézményét kell megerősíteni (a tervezetthez képest) és számában növelni egy olyan szakmai norma mentén, amely a gondozottak létszámában maximálja a hivatásos gyám által felvállalhatók számát.

2./ A hivatásos gyámokat kizárólag a területi gyermekvédelmi intézet alkalmazza.

3./ A gyámhivatal a gondozó intézmény dolgozóját/igazgatóját, a nevelőszülőt vagy más személyt, aki gyermekvédelmi ellátásra vállalkozik, csak különös mérlegelést követően rendelhesse gyámként, ha bírja a gyámi feladat ellátását magas szinten lehetővé tevő szakmai követelményeket, és a hozzáhelyezett gyermekek érdeke ezt indokol-

4./ A hivatásos gyámok – gyámhivatali jóváhagyás mellett – kapjanak nagyobb mozgásteret a vagyonezelés egyes kérdéseiben, amelyek rugalmasságot és gyors reagálást tesznek szükségessé (pénzvagyont pénzügyi intézeti elhelyezése, reagálás a kamatváltozásokra).

5./ A hivatásos gyámok rendelkezzenek delegációs jogosítvánnyal. (Ha a gondozó hely a törvényes képviselő bizonyos területeinek ellátásához szükséges feltételekkel rendelkezik, akkor a hivatásos gyám adhatson át törvényes képviselői jogot, pl. útlevél ügyintézés, műtéti hozzájárulás, perképviselő).

6./ A gyámhivatalok az Országos Családvédelmi Intézettel együttműködve rendszeresen és minden területre kiterjedően ellenőrizzék a hivatásos gyámok tevékenységét – szemben a jelenlegi gyakorlattal, és szemben a tervezet nyomán várható cca. 6000 gyám ellenőrizhetetlenségével.